

GAK – CJBB84

---

st. 12.30-14.00

28.3. 2012

Varianty a dublety – korpusy jako zdroje dat pro formulaci pravidel distribuce variantních

spisovných koncovek v české substantivní flexi

- *Řekne se to tak česky?*
- *Kdy se to řekne tak (Petře) a kdy takto (pane doktore)?*
- *Proč?*

pán a hoch

- Existují pravidla distribuce variantní koncovky *-e/-u* ve vokativu sg. v češtině?

pán

- V menu **Korpus** zvolíme **implicitní atribut tag**
- do dotazovacího řádku napíšeme dotaz ve formě odpovídající morfologické značky, tedy *NNM.** (hledáme maskulina životná)
- nastavíme P-filtr
- v menu **Korpus** zvolíme **implicitní atribut lemma**
- do dotazovacího řádku napíšeme dotaz ve formě *.*[bdfghklmnprstvz]* (chceme vyhledat lemmata zakončená na tvrdé nebo obojetné souhlásky)

vokativ

- V menu **Korpus** zvolíme **implicitní atribut tag**
- do dotazovacího řádku napíšeme dotaz ve formě odpovídající morfologické značky, tedy *NNMS5.** (hledáme tvary vokativu singuláru)
- nastavíme N-filtr
- v menu **Korpus** zvolíme **implicitní atribut word**
- do dotazovacího řádku napíšeme dotaz ve formě odpovídající morfologické značky, tedy *.*i* (odstraníme tvary vokativu singuláru substantiv skloňovaných podle vzoru *muž* na *[lsz]*)

V menu Konkordance zadáme Statistiky – Frekvenční distribuce zvolíme atribut lemma a přidáme atribut word

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: 0 Rádků k zobrazení: 3296

lemma: 0<KWIC zobrazit součet schovat

word: 0<KWIC zobrazit součet schovat

<u>lemma:</u>	<u>word:</u>	<u>##</u>
pan	pane	7056
bůh	Bože	2762
pan	Pane	2048
doktor	doktore	1160
bůh	bože	1127
kamarád	kamaráde	845
kapitán	kapitáne	813
David	Davide	618
člověk	člověče	564
šéf	šéfe	538
Tom	Tome	465
John	Johne	435
bratr	bratře	403
Robert	Roberte	338
major	majore	335
člověk	Člověče	313
miláček	miláčku	301
profesor	profesore	281
Adam	Adame	267
poručík	poručíku	262
prezident	prezidente	250

Zavřít Uložit

Seznam maskulin s koncovkou *-u* a *-e*

- nastavíme P-filtr
- v menu **Korpus** zvolíme **implicitní atribut word** a do dotazovacího řádku napíšeme dotaz ve formě odpovídající morfologické značce, tedy *.*e*
- v menu **Konkordance** zadáme **Statistiky – Frekvenční distribuce** zvolíme atribut **lemma** a přidáme atribut **word/lc**
- v menu **Konkordance** zvolíme **Zpět k předchozí**
- do dotazovacího řádku napíšeme dotaz ve formě odpovídající morfologické značce, tedy *.*u*
- v menu **Konkordance** zadáme **Statistiky – Frekvenční distribuce** zvolíme atribut **lemma** a přidáme atribut **word/lc**

.*e

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: 0   Řádků k zobrazení: 2452

lemma: 0<KWIC   zobrazit   součet   schovat

word: 0<KWIC   zobrazit   součet   schovat

<u>lemma:</u>	<u>word:</u>	<u>##</u>
pan	pane	7056
bůh	Bože	2762
pan	Pane	2048
doktor	doktore	1160
bůh	bože	1127
kamarád	kamaráde	845
kapitán	kapitáne	813
David	Davide	618
člověk	člověče	564
šéf	šéfe	538
Tom	Tome	465
John	Johne	435
bratr	bratře	403
Robert	Roberte	338
major	majore	335
člověk	Člověče	313
profesor	profesore	281
Adam	Adame	267
prezident	prezidente	250
mylord	mylorde	248
Jim	Jime	247

Zavřít   Uložit

. * u

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: 0 Řádků k zobrazení: 663

lemma: 0<KWIC zobrazit součet schovat

word: 0<KWIC zobrazit součet schovat

<u>lemma:</u>	<u>word:</u>	<u>##</u>
miláček	miláčku	301
poručík	poručíku	262
hoch	hochu	141
syn	synu	134
drahoušek	drahoušku	134
plukovník	plukovníku	105
brach	brachu	75
strýček	strýčku	56
soudruh	soudruhu	53
Jack	Jacku	53
synek	synku	52
tatínek	tatínku	38
chlapeček	chlapečku	37
Frank	Franku	36
mladík	mladíku	36
Hank	Hanku	34
náměstek	náměstku	34
strýček	Strýčku	31
kluk	kluku	30
Jindřich	Jindřichu	29
Davídek	Davídku	29

Zavřít Uložit

. *u – formulace závěrů

- Na základě pozorování dat můžeme formulovat pravidla. Koncovka *-u* se s výjimkou substantiva *syn* vyskytuje pouze u substantiv s kmenovou finálou velárou *[gkh]* (*ch*).
- Tento závěr ověříme tak, že u dotazovacího řádku zvolíme N-filtr a do dotazovacího řádku napíšeme dotaz ve formě odpovídající morfologické značce, tedy *.*[ghk]u*.

synu

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: 0   Řádků k zobrazení: 2

lemma: 0<KWIC   zobrazit   součet   schovat

word: 0<KWIC   zobrazit   součet   schovat

<u>lemma:</u>	<u>word:</u>	<u>##</u>
syn	synu	134
syn	Synu	2

Zavřít   Uložit

. *e – formulace závěrů

- Koncovku -e mají substantiva ostatní, přičemž navíc se objevují substantiva jako *Bože, člověče*, která končí na veláru, ta ale před koncovkou -e alternuje.
- V menu **Konkordance** zvolíme dvakrát po sobě **Zpět k předchozí**, místo N-filtru zvolíme P-filtr. V menu **Korpus** zvolíme **implicitní atribut lemma** a do dotazovacího řádku napíšeme dotaz ve formě *.*[ghk]*. Poté opět nahradíme P-filtr N-filtrem, v menu **Korpus** zvolíme **implicitní atribut lc** a do dotazovacího řádku napíšeme dotaz ve formě *.*u*.

bože, člověče?

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: 0   Řádků k zobrazení: 44

lemma: 0<KWIC   zobrazit   součet   schovat

word: 0<KWIC   zobrazit   součet   schovat

<u>lemma:</u>	<u>word:</u>	<u>##</u>
bůh	Bože	2762
bůh	bože	1127
člověk	člověče	564
člověk	Člověče	313
Ralph	Ralphe	25
člověk	čéče	15
bůh	BOŽE	13
Seth	Sethe	11
člověk	ČLOVĚČE	11
Astaroth	Astarothe	11
člověk	čoveče	11
Goldsmith	Goldsmithe	10
Wordsworth	Wordsworthe	10
člověk	Čoveče	8
poutník	poutníče	7
pánbůh	panebože	7
Matzerath	Matzerathe	6
Worth	Worthe	6
Griffith	Griffithe	5
Woolworth	Woolworthe	5
Forsyth	Forsythe	4

Zavřít   Uložit

nešťastníče

Frekvenční distribuce ✖

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: Řádků k zobrazení: 44

lemma: 0<KWIC zobrazit součet schovat

word: 0<KWIC zobrazit součet schovat

Adolph	Adolphe	3
Whitworth	Whitworthe	2
Christoph	CHRISTOPHE	2
Hohenwarth	Hohenwarthe	2
Kenneth	Kennethe	2
Asquith	Asquithe	2
Parth	Parthe	2
člověk	Čověče	1
pračlověk	Pračlověče	1
nadčlověk	nadčlověče	1
Hindemith	Hindemithe	1
Wentworth	Wentworthe	1
Ruth	Ruthe	1
North	Northe	1
Hyacinth	Hyacinthe	1
člověk	Čěče	1
Frith	Frithe	1
Meredith	Meredithe	1
nešťastník	Nešťastníče	1
Forsyth	FORSYTHE	1

Zavřít Uložit

Závěry

- Všimneme si, že se v seznamu objevují slova cizího původu (většinou propria z angličtiny) na *-th*, které odpovídá frikativní dentále, takže grafické *h* nereprezentuje veláru.
- Kromě toho si všimneme kompozit s druhým členem *-člověk*, substandardního tvaru čéče a tvaru *nešťastníče*, které zní v uších milovníkům opery *Prodaná nevěsta*.

Úkol na 4.4. 2012

Jaké koncovky vokativu mají substantiva na [lsz] skloňované podle *muž*

- Vzpomeňme si, že jsme odstranili substantiva ze seznamu substantiv, která tag=„NNMS5.“ ta, která mají lemma=„*[lsz]“
- Toho, koho bude trápit otázka, zda neexistují náhodou substantiva skloňovaná podle vzoru *muž* na [lsz], která mají ve vokativu singuláru koncovku *-[eu]* vyzýváme, aby na základě pozorování korpusových dat vyvodili odpověď na otázku, která jej trápí.
- Jakými pravidly se řídí distribuce variantních koncovek *-i/-e* ve vokativu singuláru maskulin životných skloňovaných podle vzoru *muž*?
- Shromážděte z korpusu potřebná data, pozorujte je a formulujte závěry.

Otázka pro „št'ouraly“:

- Jak lze z hlediska pravidel distribuce hodnotit tvary vokativu substantiva *kněz* doložené v korpusu SYN2010?